

OCENE – POROČILA – BIBLIOGRAFIJE

Darja Kramberger

NEMŠKA NAGRADA ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST (DEUTSCHER JUGENDLITERATURPREIS) SKOZI SITO ŽIRIJE V LETIH 1992–1995

V reviji *Otrok in knjiga* sem v letih 1991 in 1992 podrobneje poročala o nemški nagradi za mladinsko književnost (D. K.: *Informacije o nemškem knjižnem trgu za mladino*, št. 32 str. 94–98; D.K.: *Nemška nagrada za mladinsko književnost 1991*, št. 33 str. 123–24). Po štiriletnem premoru sem se znašla v zadregi, ali naj obdelam obdobje 1992–1995 ter zapoznemo obveščam o nagrajenih knjižnih delih za otroke in mladino ali naj vse skupaj opustim. Toda zbrano gradivo se mi zdi dovolj informativno in strnjen večletni pregled celo omogoča boljši vpogled v naravnost žirije, ki daje na sito bogato bero knjižnega trga za otroke in mladino na širšem nemškem jezikovnem območju. Za nagrado izbrana dela v teh štirih letih kažejo zanimivo podobo. Žirija se je zanje očitno odločila, ker prinašajo nove teme, se odzivajo na vprašanja, ki si jih zastavljajo že otroci, a v svojem okolju nanje ne dobijo zadovoljivega ali sploh nobenega odgovora, iščejo nove poti za premagovanje problemov, ki tarejo otroke v sodobnem življenju, zavzemajo stališča do negativne dediščine preteklosti (Židje, povojne razmere) in do pojavov v sodobnosti (nasilje, sovraštvo do tujcev, nestrpnost do drugačnosti), upoštevala pa je zlasti v slikanicah nove likovne

pristope, v pripovednih delih pa prepričljivost in bogastvo ubeseditve.

Razpis za vsakoletno nagrado določa, da se zanjo lahko potegujejo knjige v nemškem jeziku, ki so prvič izšle v predhodnem letu, in sicer izvirna dela v nemščini ali v nemščino prevedena dela, katerih originali so izšli v zadnjih štirih letih.¹ S tem da se nagrada ne omejuje na nemška izvirna dela, ima pravzaprav mednarodni značaj in je v tem pogledu zanimiva z dveh vidikov, saj gre za izbor tujih del, ki imajo kaj povedati bralcem zunaj meja dežele, v kateri so nastala, in so tako kakovostna, da pridejo v poštev za nagrado na nemškem, založniško bogatem trgu.

V štirih letih, ki jih zajema ta prispevek, je bilo nagrajenih 16 del, od tega 11 prevodov. V primerjavi s prejšnjimi leti se je razmerje med izvirnimi deli in prevodi kar krepko prevesilo v prid zadnjih (izvirna dela 31% : prevodi 69%), med njimi pa prevladujejo knjige iz nordijskih dežel: 5 iz Švedske in 1 iz Norveške. Primerjava bi bila bolj ilustrativna, če bi poznali podatke, kakšno je razmerje med izvirnimi deli in prevodi v založbah, a ga žal nimam pri roki, tako lahko samo ugibamo o založniški politiki in silnicah, ki delujejo v njej. V okviru našega pregleda bodo infor-

¹ V ugledni avstrijski reviji o mladinski književnosti *Tausend und ein Buch* sem našla razpis za nemško nagrado v letu 1995 z naslednjim pogojem: kandidirajo lahko dela, ki so prvič izšla v nemškem jeziku v času od 1.1. do 31.12.1994, in prevodi del, katerih izvorniki so izšli po 1.1.1990.

macije o posameznih nagrajenih delih pokazale nekaj drobcev s področja mladinske književnosti, ki naj bi koga zamikali, da bi se podrobneje seznanil s katero od predstavljanih stvaritev. Eden pomembnih vidikov mladinske književnosti je primernost posameznega dela za bralca določene starostne stopnje in ker je ta vidik jasno izražen v razvrstitvi nagrajenih del, ga bom upoštevala pri njihovi predstavitvi. Tako bom obravnavala najprej slikanice, nato knjige za otroke, knjige za mladostnike in poljudnoznanstvene ali stvarne knjige, zatem bom predstavila avtorje, ki so prejeli posebne nagrade za svoj opus. Na koncu prispevka boste našli časovno preglednico nagrajenih del z najpomembnejšimi bibliografskimi podatki.

Slikanice

Slikanica *Die Reise nach Ugri-La Brek* avtorjev Thomasa in Anne-Clare Tidholm je prevedena iz švedščine, loteva se teme o smrti in izgubi bližnje osebe. Otroka Max in Jule, ki jima starši niso povedali, da je dedek umrl, ga iščeta in s potovanjem v Ugri-La-Brek po svoje prideta do njega, prestopita utesnjujoče razumsko obzorje, premostita meje prostora in časa, nato se zadovoljno vrneta v vsakdanjik. Otroški vzorec mišljenja je podlaga za zgodbo, v kateri otroka samostojno iščeta lastne odgovore na neodgovorjena vprašanja.

Wolf Erlbruch v slikanici *Das Bärenwunder* (Medvedji čudež) poetično izraža potrebo po bližini in skupnosti. Osamljeni medved bi po zimskem spanju razen hrane rad imel še otroka za družbo, sprašuje, kako bi ga dobil, nasveti živali so zelo različni, pravi odgovor dobi pri medvedki. V Erlbruchovi avtorski slikanici na velikih slikovnih montažah živali z držo teles in izraznostjo obrazov izdajajo intimne želje, medtem ko je besedilo polno dogodivščin.

Slikanica Davida Hughesa *Der Macker* (pobudnik, povzročitelj) govori o otroških vsakdanjih igrah, v katerih brezskrbno

norenje preide v nasilje. Skupina, ki jo tvorijo deček, deklica in šest otroških postav z živalskimi glavami, sledi izzivu dečka Pascala in nenadoma se figure na slikah zvrtničijo, pretepajo se, kričijo, dinamika nastane z razvrščanjem posameznih slik v stripovski maniri. Tako nepričakovano, kot se zgodi izbruh nasilja, tako tudi preneha. Nenavadna slikanica ne poučuje, ne ponuja rešitve, ne upodablja preprosto nasilja, temveč bolj razkriva njegova ozadja in vzroke. Med pretepom se vloge zabrišejo, v vsakem udeležencu tiči »der Macker«, avtor ne dovoljuje enopomenskih razvrstitev žrtev in storilcev, krivde in odgovornosti. Iz igre se lahko razvije nasilje, a otroci ga lahko sami igraje razrešijo. V tem smislu je slikanica razsvetljevalni prispevek k aktualnim razpravam o nasilju.

Yvan Pommaux je slikanico *Detektiv John Chatterton* oblikoval z žlahtnimi, pogosto celostranskimi stripovskimi slikami in z malo besedila. Zabavna kriminalka namiguje na rdečo kapico. Mačji detektiv John Chatterton dobi nalogo, da poišče ugrabljeno deklico iz dobre družine, in pri zasledovanju naleti na sumljive rdeče predmete: nogavičko, čevljiček in lasni trak. Ugrabitelj je volk, strasten zbiralec slik, ki hoče z izsiljevanjem priti do zelene umetnine. Slikanica je prava zakladnica starih in novih slik. Mačji detektiv je svoje kriminalistično znanje izpopolnil s preučevanjem slavnih primerov iz starih pravljicnih knjig in bralca zabava prepoznavanje znanih pravljicnih motivov, ki jih avtor povezuje na način, kakor da bi gledali film oziroma televizijo.

Knjige za otroke

Beno Pludra v knjigi z naslovom *Siebenstorch* v živalski zgodbi o štorclji prikazuje odnos med človekom in živaljo, hkrati pa tudi problem drugačnosti. Štorcljinega mladiča, ki se razlikuje od drugih, je drugačne barve in ne leti, vržejo štorclje iz gnezda. Izobčenec se približa ljudem in

postane ljubljene domače deklice Maike. A mladič se okrepi in nepričakovano vzleti ter poleti za drugimi štorkljami v Afriko. Avtor natančno opazuje in občuteno, vendar zadržano opisuje štorkljino vedenje, pa tudi reakcije in občutja ljudi, ki sprejmejo izobčenca.

Henning Mankell v delu *Der Hund, der unterwegs zu einem Stern war* (Pes, ki je bil na poti k zvezdi) pripoveduje o enajstletnem dečku, ki živi s svojim očetom drvarjem v mestu na severu Švedske, hodi v šolo in doma gospodinji. Mati ju je zapustila, ko je bil deček še majhen, in od takrat se ponoči večkrat prebuja, poseda na oknu in opazuje dogajanje na ulici. Neke zimske noči pride mimo pes in s tem se vsa zgodba začneja. Pes je dečkov spremljevalec, ko odraščajoči deček pustolovsko išče svoj jaz in se želi potrditi, hkrati hrepeni po varnosti in prijateljstvu.

Knjiga Šveda Ulfa Starka *Kannst du pfeifen, Johanna* (Znaš žvižgati, Johanna) se loteva tem, ki jih imajo običajno za problematične ali pa so tabuji. Avtor nekomplirano in brez predsodkov pripoveduje, kako sožitje in razumevanje med mladim in starim človekom obema obogati življenje in kako je mogoče brez sentimentalnosti ravnati ob smrti ljubljene osebe. Deček Berra si sam izbere dedka v domu za stare, dedek Nils v druženju z dečkom ubeži osamljenosti in se mu posreči, da je malo pred svojo smrtjo še enkrat otrok. Čeprav preživita skupaj le kratek čas, pridobita vsak nekaj od te zveze. Ko dedek Nils umre, Berra na svoj lastni, neobičajni način premaga bolečino: ob dedkovi krsti zažvižga njegovo najljubšo pesem. Knjigo dopolnjujejo ilustracije Anne Höglund, ki podčrtavajo brezosebno vzdušje v domu za stare, anonimnost in osamljenost stanovalcev v njem, izrazito pa so s preprostimi sredstvi podani presečneženje, veselje, žalost in druga občutja.

Z življenjem v domu, tokrat za sirote, se spopada dvanajstletna Halinka, ki jo Mirjam Pressler v romanu s pomenljivim

naslovom *Wenn das Glück kommt, muß man ihm einen Stuhl hinstellen* (Če pride sreča, ji je treba postaviti stol) popelje skozi vrsto preizkušenj. Halinka si srečo pridobi na nenavaden način, denar si vzame iz zbiralne puše, da bi lahko obiskala teto Lou, ki ji je, čeprav na daljavo, edina v oporo s svojo ljubeznivostjo in življenjskim pogumom. Ta teta najde za vsako priložnosti primeren izrek, enega je avtorica vzela za naslov svojega romana. V smislu običajne morale bi deklica morala biti kaznovana, toda realnost v tej knjigi dobi popolnoma nov pomen. Prvoosebna zgodba nenavadne deklice o otroštvu zunaj družine, brez tople domačnosti, po kateri hrepeni, in o vsakdanjem domskem življenju priteguje z zelo občuteno in plastično pripovedjo. O Mirjam Pressler bomo spregovorili še v nadaljevanju tega prispevka.

Knjige za mladostnike

Meja Mwangi (1945), eden pomembnih avtorjev Kenije, pripoveduje v delu *Kariuki und sein weißer Freund* (Kariuki in njegov beli prijatelj) afriško zgodovino iz perspektive, ki jo je sam doživel. Pripoved o dveh prijateljih je časovno umeščena v leto 1952, ko se začneja vstaja proti britanski kolonialni sili (gibanje Mau Mau). Proti vsem ustaljenim pravilom se prijateljita črni mladenič in Anglež, vnuk belega kolonialnega gospoda, ki preživlja počitnice na farmi svojega deda. Skupaj odhajata na lov in na izlete v naravi, dokler tak izlet ni postal življenjsko nevaren, ker sta padla v roke borcem gibanja za osvoboditev. Prijateljstvo dečkov omogoča srečanje dveh popolnoma različnih predstavnikov svetov (za črne so beli »ožji sorodniki svetnikov« z nadčloveškimi sposobnostmi), ki jih avtor zna bralcu približati s humorjem in določeno napetostjo.

Temo, ki je bila v mladinski književnosti doslej popoln tabu, je obdelala mlada avtorica A. M. Homes v delu *Jack*, s

katerim se uvršča v ameriško tradicijo »adolescent novel«. Petnajstletni Američan, učenec Jack, živi z materjo. Na nekem izletu s čolnom se sreča z očetom, ki mu prizna, da je pred leti odšel živeti z nekimi moškimi. Jack, v težki fazi iskanja lastne identitete, reagira z velikim odporom do očetove homoseksualnosti. Boji se zasmehovanja sošolcev. Postopoma se njegov odnos do očeta spreminja, na kar vplivajo očetova prizadevanja, da bi ohranil stik s sinom, njegova lastna izkušnja s prvo ljubeznijo in njegov kritični spopad z okoljem. Šestnajsti rojstni dan zaznamuje njegovo pot k odraslosti. Zaečenja se ločevati od svojih staršev in se osredotoči na svojo lastno pot v življenje.

Med vsemi nagrajenimi deli, ki jih tokrat predstavljamo, je zbudil največ izjemnega zanimanja in dosegel največjo odmevnost roman o zgodovini filozofije *Sofies Welt*, ki ga je napisal Norvežan Jostein Gaarder. Štirinajstletno norveško učenko Sofie Amundsen, ki je doslej popolnoma normalno živela, nenadoma iztrgajo iz vsakdanjika skrivnostna pisma in znajde se pred ugankami univerzuma. Skrivnostni učitelj jo uvede v tečaj filozofije, ki se začneja z vprašanji »Kdo si?« in »Od kod prihaja svet?« Rad bi ohranil njeno otroško radovednost in preprečil, da bi kasneje pripadala tistim, ki so ravnodušni, ki nič več ne vprašujejo in se ne znajo več čuditi. Sofie se spusti v pustolovščino misli in pristane v svetu, polnem ugank in presenetljivih rešitev. Tako nastane, položena v okvirno pripoved, napeta zgodovina filozofije zahodnega sveta od Sokrata do Sartra. Sofie spoznava svoje korenine v zgodovini in pod zvezdnim nebom dojame, da je tudi ona »iskrica velikega ognja, ki so ga prižgali pred milijoni let«.

Knjiga je postala uspešnica na Norveškem in v drugih skandinavskih državah, navdušeno so jo sprejeli v Nemčiji in Avstriji, prevedli so jo že v angleščino. Kritično in priznavalno je o tej moderni

knjigi, pisani »s stališča devetdesetih let drugega tisočletja, kar je razpoznavno v njenem vrednostnem sistemu«, poročala Alenka Puhar v prilogi Znanost v Delu že 11. januarja 1995: *Sofija v čudežni deželi ali svet, ki je boljši od našega*.

Šved Peter Pohl je v Nemčiji že znan avtor, nemško literarno nagrado je prejel leta 1990 za svoje delo *Jan, mein Freund* (Jan, moj prijatelj), pripoved o trinajstletnem dečku. Tokrat so nagradili novo delo *Du fehlst mir, du fehlst mir!* (Pogrešam te, pogrešam te!), v katerem je glavna oseba štirinajstletna deklica Tina. Pohl pripoveduje avtentično zgodbo, za katero je uporabil dnevniške zapiske in pisma Kinne Gieth.

Tina je v prometni nesreči izgubila sestro dvojčico. V bolečini in obupu se ne znajde, dolgo se zateka v glasbo in gledališko igro, dokler ne spozna, da pravzaprav nadaljuje sestrično življenje in da ne najde poti k sami sebi. Obupano išče trdno podlago za lastno življenje, prizadeva si obvladati svoje razklane občutke in ustvariti sožitje z vsemi, ki so na različne načine prizadeti zaradi smrti njene sestre. To literarno poročilo z lirično govorico občuteno kaže, kako ja treba kljub žalosti preboleti izgubo in najti pot v življenje. Izjemno humana knjiga ima tudi biblioterapevtsko funkcijo.

Stvarne knjige

Pelle Eckerman: *Linsen, Lupen und magische Skope* (Leče, lupe in magični skopi). Različni skopi (tele-, mikro-, spektro- in kaleidoskop), daljnogled in kamera so predstavljeni v treh stopnjah: splošni fizikalni principi (z eksperimenti, ki jim je lahko slediti); zgodovina in način delovanja instrumentov; navodilo za njihovo sestavljanje; vmes so zabavni stripi, na koncu je stvarno kazalo z razlago besed. Nazorne ilustracije je prispeval Sven Nordquist. Dostopno otrokom od 10. leta naprej.

Helmut Hornung: *Safari ins Reich der Sterne* (Potovanje v kraljestvo zvezd). Avtor opisuje, kaj so ljudje skozi stoletja do danes lahko raziskali na nebu in v vesolju, jemlje nas s seboj na napeto, zabavno ter na koncu informacijsko in poučno potovanje odkritij, seznanja nas z vzroki in učinki, z naravoslovnimi vprašanji, njihovimi izsledki, zmotami in odprtimi vprašanji. Del zgodovine znanosti: na učinkovit način zvemo, kako nastane spoznanje, kako so teorije postavljene, ovržene, zapostavljene ali nadomeščene. Naučimo se dojemati, kako so stvari v vesolju med seboj povezane, kako so soodvisne, kako znanstveniki in astronomi poskušajo z velikim prizadevanjem in trudom te svetovne prostore del za delom osvojiti. Razen teoretičnega znanja ta knjiga ponuja tudi praktična navodila za lastno opazovanje.

Nova knjiga o *Anne Frank*: Dvema avtorjema, ki delujeta v Amsterdamu v okviru sklada Anne Frank, je uspelo na nov način predstaviti življenje in trpljenje židovske deklice Anne Frank. Ruud van der Rol in Rian Verhoeven sta ustvarila z zaporedjem barvnih in črno-belih fotografij ter ilustracij družinsko kroniko, ki prepričljivo ponazarja tragično usodo družine Frank, predstavljeni pa so tudi ljudje, ki so družini Frank pomagali kljub težavam s preskrbo in kljub nevarnosti, da jih odkrijejo in jih deportirajo. Ob družinskih slikah sta avtorja uporabila tudi politične informacije in vire od drugod, tako knjiga daje vpogled v časovno dogajanje med leti 1933 in 1945. Želja avtorjev je, da bi knjiga o življenju in tragičnem koncu Anne Frank pomagala razumeti usodo milijonov, ki so se prav tako kot Anne Frank skrivali, bili izdani in umorjeni.

Klaus Kordon se v svojih zgodovinskih romanih ukvarja z dogajanjem v 20. sto-

letju in v tem kontekstu je nastala tudi biografija Ericha Kästnerja *Die Zeit ist kaputt* (Čas je uničen). S tem delom je dvajset let po njegovi smrti znova odkril pesnika, ki ga javnost pozna predvsem po njegovih mladinskih knjigah, predstavlja ga kot satirika, žurnalista, lirika. V središče biografije postavi političnega pesnika tretjega Reicha, ki kljub požigu svojih knjig ni zapustil Nemčije. Fascinirajoče je, kako se Kordon vedno znova umakne in prepusti besedo Kästnerju v dokumentih, besedilih, pismih. Življenje, delo in politični čas tvorijo v tej biografiji prepričljivo literarno enoto in izzivajo radovednost za Kästnerja.

POSEBNE NAGRADE

Leta 1991 so v okviru nemške nagrade za mladinsko književnost prvič podelili tudi posebno nagrado (Sonderpreis) za življenjsko delo. Nagrajenska je bila Ursula Wölfel. Leta 1992 takšne nagrade niso podelili, v letih 1993 do 1995 pa so jo prejeli ustvarjalci na različnih področjih: za pesništvo, za ilustracijo in za prevajalstvo.

Nagrada za poezijo (1993)

JOSEF GUGGENMOS²

V okviru nemške nagrade za mladinsko književnost poezija ni bila upoštevana, kakor da ne bi bilo pesnikov. V primerjavi z Nemci lahko rečemo, da se je v tem pogledu slovenskim pesnikom bolje godilo, saj jih je kar nekaj prejelo Levstikovo nagrado za pesniške zbirke. Ob predstavitvi antologije *Primi pesmico za rep* sem se zapredla v misel, da Nemci takih antologij nimajo. Kolikor poznam njihove izbore mladinskega leposlovja, prevladujejo v njih pripovedna besedila, vmes so tudi pesmice, a ne pridejo dovolj do veljave.

² Josef Guggenmos se je rodil leta 1922. Študiral je umetnostno zgodovino in germanistiko. Bil je lektor v založbi, založnik, prevajalec. Prvo pesniško zbirko za otroke je izdal leta 1956 *Lustige Verse für kleine Leute*. Za zbirko *Was denkt die Maus am Donnerstag* je leta 1968 prejel nemško nagrado za mladinsko knjigo. Večino njegovih pesniških zbirk je izdala založba Beltz & Gelberg.

Navrženo primerjavo bi bilo treba seveda utemeljiti z raziskavo. Naloga za kdaj drugič. Da pa se v Nemčiji v odnosu do poezije nekaj spreminja, kaže nagrada za poezijo, ki so jo leta 1993 podelili Josefu Guggenmosu.

Josef Guggenmos je avtor številnih zgodb in pesmi ter besedil za slikanice. V utemeljitvi za nagrado so poudarili, da nihče drug na nemškem jezikovnem območju ni ustvaril toliko in tako različnih pesmi, ki že štiri desetletja ponujajo otrokom prvo literarno izkušnjo.

»Mnoge njegove pesmi so kot odmev na ljubezen otrok do vsega majhnega, do vsega živega in do lastnega jezika, otrokom pomagajo poglobiti to trivrstno ljubezen in jo ohraniti, odraslim pa omogočajo, da boljše razumejo in resneje upoštevajo lastne otroke, njihov pogled in poslušaj sveto, njihovo veselje in čudenje.

Skromno in vztrajno je Guggenmos pisal za otroke, večinoma pesmice, ki jih je mogoče prebrati in nositi s seboj kot svilnat rečni prodnik ali ljubko polžjo hišico. Z njimi je v pravem pomenu mogoče srečati svet bistreje, odločneje, pogumneje in veseleje.

S šaljivostjo, s samoumevno podajajočimi se rimami, z raznolikimi ritmi, ki so blizu govoru, in v čvrsto vezani ali sproščeno zloženi, pogosto presenečujoči, vedno pa preprosti jezikovni obliki njegove pesmi otroka prevzamejo ob prvem poslušanju ali samostojnem branju, postanejo njegovo imetje, veselje, ki ga deli z drugimi, in prijateljske spremljevalke skozi spreminjajoče se čase. Utrjujejo zaupanje v lastne rastoče moči, zaupanje v svet in odnos do literature.«

Nagrada za prevajalstvo (1994)

MIRJAM PRESSLER

Mirjam Pressler je pisateljica in prevajalka, odlikuje se na obeh področjih, ki se med seboj plodno dopolnjujeta.

S svojimi številnimi prevodi besedil najvišje kvalitete, kar precej več kot sto jih

je, je izjemno obogatila nemško otroško in mladostniško literaturo.

Nemškim bralcem je razkrila izraelsko mladinsko literaturo, njeni prevodi iz nizozemsko-flamskega jezikovnega območja v zadnjih desetih letih pa so prispevali, da se je ta literatura zasluženo širše uveljavila.

Velik je razpon obravnavanih tem v delih, ki jih je prevedla, to so zgodovinski dogodki, politični konflikti, problemi adolescentov, otroški svet, vsakdanji rašizem ali izkušnje iz daljnih dežel. S širokim spektrom oblikovalnih sredstev, ki jih temeljito obvlada, navidezno lahkotno prehaja z ene zvrsti na drugo. Presenečujoče prilagodljivo oblikuje vedno znova pripovedne glasove, ki jim verjamemo. S pisano paletto jezikovnih registrov označuje protagoniste in protagonistke v različnih življenjskih stadijih in različnih krajih ter tako ohranja vsaki prevedeni knjigi njeno nezamenljivost. Za prevajalsko delo je pred časom že prejela tudi avstrijsko priznanje.

Uspešna prevajalka je tudi cenjena pisateljica tako po vsebini svojih del in po izrazni moči. Samo v letu 1994 je izšlo več njenih knjig, ki jih je kritika dobro sprejela. Kaj obravnava v svojih lastnih delih? O knjigi *Auch Vampire können sich irren und andere Geschichten zum Gruseln* (Tudi vampirji se lahko motijo in druge grozljive zgodbe) že naslov sam vse pove. *Leselöwen-Geburtstagsgeschichten* (Bralni levi – zgodbe o rojstnih dnevih) so zgodbe iz realističnega sveta, *Nora im Kaufhaus* (Nora v blagovnici) pa je pripoved o deklaciji, ki se dolgočasi med kupovanjem v blagovnici, ko najde psička, skupaj z njim povzroči direndaj in zaskrbljenost staršev. Knjiga, za katero je prejela nemško nagrado za mladinsko književnost 1995, pa je bila že predstavljena v tem prispevku. Da je med nemškimi mladinskimi pisatelji v samem vrhu, pa potrjuje tudi nominacija za Andersenovo nagrado v letu 1996.

Nagrada za ilustracijo (1995)

KLAUS ENSIKAT

Klaus Ensikat³ je ilustriral več kot sto knjig, številne slikanice in otroške knjige, vendar se ni omejil samo nanje, kot njegov umetniški kolega Tomi Ungerer se je posvečal tudi drugim vrstam, pomembno mesto v njegovem celotnem delu zavzemajo karikature, plakati, listi za magazine in revije. Ilustrira že od leta 1962 in ves čas ostaja zvest svoji lastni – estetsko visoki – zahtevnosti. »Od inicialke do slike, od kaligrafije do vinjete snuje Ensikat celotno kompozicijo kot kongenialno stvaritev k besedilu. S filigransko nežnim peresom mu uspeva enako pričarati realnost in fantastiko. Njegovo genialno preprosto sredstvo: čista linija, virtuožno rokodelstvo.« Ni se podajal raznim trendom in modi, njegov stil je nezamenljiv. Nekateri ga označujejo kot »najbolj realistični surrelizem«, ki vključuje visoko razvit humor in nepričakovane podrobnosti. Pomembno obeležje vseh njegovih interpretacij besedil – od slikanice do klasikov – je inovacija.

Za svoje delo je bil večkrat nagrajen, naj naštejemo samo nekaj priznanj: v Bratislavi – Zlato jabolko 1973, 1991, Grand Prix 1979; v Bologni – Premio grafico Fiera di Bologna 1972, 1992 in druge. Nemška posebna nagrada za ilustracijo je bila zadnja stopnička k najvišjemu mednarodnemu priznanju na področju mladinske ilustracije, ki jo podeljuje IBBY, prejel je Andersenovo nagrado za leto 1996.

Na sejmu otroških knjig v Bologni aprila 1996 so razstavili knjige z njegovimi ilustracijami, na častno mesto so postavili tri: *Die Bremer Stadtmusikanten*, Alfred Könnner, *Kieselchen* in Edward Lear, *Die Geschichte von den vier kleinen Kindern, die um die Welt zogen*. Veliko je ilustriral

knjige za zbirko Ro Ro Ro: med drugimi Kipling: *Das Dschungelbuch*; Robert Thyal: *Die Schuhe des Senores* (obe nagrada Deutscher Jugendliteraturpreis 1995); *Füchse, Fez & Firlfanz*, zbral in uredil Günther Saalman; dela Gogolja, Carrola, E. T. A. Hoffmanna, Čehova. In seveda še mnogo drugih.

Ob tej priložnosti so pripravili tudi dve publikaciji o avtorju: *Eine Dokumentation zusammengestellt von Katrin Stier, German Section of IBBY* ter Volkhard Bode: »*Fontane nie – E.T.A. Hoffmann nur zu gern*«.

NEMŠKA NAGRADA ZA MLADINSKO KNJIŽEVNOST

pregled po letih

1992

slikanica

Die Reise nach Ugri-La-Brek /Thomas Tidholm ; Anna-Clara Tidholm. – Weinheim : Beltz & Gelberg, 1991. (Prevod iz švedščine)

knjiga za otroke

Pludra, Benno: *Siebenstorch*. – Berlin : Der KinderBuch Verlag, 1991

knjiga za mladostnike

Mwangi, Meja: *Kariuki und sein weißer Freund* : eine Erzählung aus Kenia. – Göttingen : Lamuv, 1991. (Prevod iz angleščine)

stvarna knjiga

Eckerman, Pelle: *Linsen, Lupen und magische Skope*. Slike Sven Nordqvist. – Hamburg : Oetinger, 1991. (Prevod iz švedščine)

1993

slikanica

Erlbruch, Wolf: *Das Bärenwunder*. – Wuppertal : Peter Hammer Verlag, 1992

³ Rodil se je leta 1937 v Berlinu. V rojstnem kraju je obiskoval srednjo šolo za umetno obrt, nato pa visoko šolo za uporabno umetnost, na kateri je nato tudi poučeval. Od leta 1965 dela v Berlinu kot svobodni umetnik. Dolga leta je sodeloval pri vzhodnonemški založbi Altberliner Verlag.

knjiga za otroke

Mankell, Henning: *Der Hund, der unterwegs zu einem Stern war.* – Hamburg : Oetinger, 1992. (Prevod iz švedščine)

knjiga za mladostnike

Homes, A.M.: *Jack.* – Würzburg : Arena Verlag 1992. (Prevod iz ameriške)

stvarna knjiga

Hornung, Helmut: *Safari ins Reich der Sterne.* Eine Einführung in die Himmelskunde. – Hamburg : Oetinger, 1992

Posebna nagrada za liriko: Josef Guggenmos

1994

slikanica

Hughes, David: *Macker.* – Frankfurt : Alibaba Verlag, 1993. (Prevod iz angleščine)

knjiga za otroke

Stark, Ulf (besedilo); Anna Höglund (ilustracije): *Kannst du pfeifen, Johanna.* – Hamburg : Carlsen, 1993. (Prevod iz švedščine)

knjiga za mladostnike

Gaarder, Jostein: *Sofies Welt.* Roman über die Geschichte der Philosophie. – München : Carl Hanser Verlag, 1993. (Prevod iz norveščine)

stvarna knjiga

Anne Frank Stiftung, Amsterdam; Ruud van der Rol; Rian Verhoeven: *Anne Frank.* – Hamburg : Oetinger, 1993. (Prevod iz nizozemščine)

Posebna nagrada za prevajalstvo: Mirjam Pressler

1995

slikanica

Pommaux, Yvan: *Detektiv John Chaterton.* – Frankfurt / Main : Moritz Verlag, 1994. (Prevod iz francoščine)

knjiga za otroke

Pressler, Mirjam: *Wenn das Glück kommt, muß man ihm einen Stuhl hinstellen.* Roman. – Weinheim : Beltz & Gelberg, 1994

knjiga za mladostnike

Pohl, Peter & Kinna Gieth: *Du fehlst mir, du fehlst mir!* – München : Carl Hanser Verlag, 1994. (Prevod iz švedščine)

stvarna knjiga

Kordon, Klaus: *Die Zeit ist kaputt.* Die Lebensgeschichte des Erich Kästner. – Weinheim : Beltz & Gelberg, 1994

Posebna nagrada za ilustracijo: Klaus Enssikat

VIRI:

— BA – *Besprechungen, Anotationen.* Basisdienst und Mitteilungsblatt der Lektoratskooperation für öffentliche Bibliotheken. – Reutlingen : Einkaufszentrale für öffentliche Bibliotheken, letniki 1991, 1992, 1993, 1994

— utemeljitve žirije za leta 1992, 1993, 1994, 1995, natisnjene v prilogi k reviji BA, za širšo javnost tudi v obliki plakata

— *Tausend und ein Buch.* Das österreichische Magazin für Kinder- und Jugendliteratur. – Wien, 1994/1–6, 1995/1–6

— Puhar Alenka: *Sofija v čudežni deželi ali svet, ki je boljši od našega.* – Delo, 11. 1. 1995, priloga Znanost za razvoj str. 9

— Gaarder Jostein: *Sophies Welt* (glej preglednico nagrad) – dostopna v Mariborski knjižnici: glej študijska zbirka Pionirske knjižnice Rotovž